

Frygt for, at der i de forskjellige Communer skulde følges forskjellige Grundsætninger, naar Sagen overlades til dem, saa kan jeg ikke dele denne Frygt; jeg troer just — og det er en dyb Overbeviisning hos mig — at Friheden fører til det Naturlige (Hør!), og det er dog det Naturlige, som er det Unskelige. (Hør!) Hvor vi træffe abnorme, unaturlige Tilstande, der vil Ingen nogenstunde finde, at det er Friheden i og for sig, der har fremkaldt dem; vi ville altid finde, at de enten ere fremkaldte ved Mangel paa Frihed eller ved en uheldig Overgang fra Mangel paa Frihed til Frihed, men ikke ved selve Friheden. Hvad angaaer den Indrømmelse, at de større Communer kunde høres med Hensyn til Udskyninger eller Sammenlægninger, da er jeg ikke ganske tilfreds med den; skal der være en Lov, og kunne vi ikke faae skarper Bestemmelser, end at det bliver nødvendigt at sætte Undtagelserne som gjældende ved Siden af Loven, saa troer jeg, at det er meget ønskeligt, at Regjeringen ikke tager Initiativet til Undtagelserne, og det var det, jeg yttrede som den ene Mulighed, der fremstillede sig, naar man indrømmede Communerne Indskydelse paa denne Sag. Om man end under de nærværende Forhold nok saa meget maa recurrere til ældre Documenter om Jordens Fordeling, saa troer jeg dog ikke, at derved er beviist det Unskelige i, at det ogsaa skal see for Fremtiden; der er stor Forskjel paa, i Archiver at gemme Documenter, som til en vis Tid have havt Gyldighed for historiske og andre forskjellige Undersøgelseres Skyld, og saa at tillægge disse Documenter en blivende Retsvirkning. Hvad skulde man gjøre, hvis der engang indtraf en Ulykke med de Documenter, og de i Diebliffet vare gyldige? Man har dog i Regelen andre Midler til at constatere Rigtigheden af et Forhold, om det vedkommende Document er gaaet tabt, men her at constatere Noget, naar Documentet for mange Tider siden er gaaet tabt, er meget vanskeligt, for ikke at sige umuligt. — Jeg har aldrig tænkt mig, at Fæstevæsenet pludselig skulde affaffes; men paa den anden Side troer jeg, at vi ikke kunne gaae ind paa en Lov om det her omhandlede Punkt, før vi vide, hvad Retning Fæstesagen vil

tage; naar vi først ere komne til et Resultat om, hvorvidt der skal udgives en Evangslov eller ikke, og i sidste Tilfælde om Alt skal blive staaende, som det nu er, eller om Bestemmelser om Fæstevæsenet noiere og skarper skulle limiteres, saa troer jeg først, Tiden er kommen til at tage Bestemmelser om dette Punkt, uden at alt Fæstegods derfor behøver at være overgaaet til Selveiendom. Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amts 2den Valgfreds (Raben) har i faare mange Punkter været uenig med mig; i det Hele forstod jeg Uenigheden langt bedre i Begyndelsen end i Slutningen af hans Foredrag; thi i Begyndelsen gjorde han Indvendinger, der vare baserede paa, at Friheden i disse Forhold ikke var ønskelig, men i Slutningen kom han med Indvendinger, som støttede sig paa, at Friheden var det Unskelige og Rigtige.

Med Hensyn til hans Paastand om, at Indskrænkningen i § 1 er unødvendig, da vil jeg gjerne indrømme lidet, nemlig at den er mindre nødvendig her i Landet end andre Steder, fordi den gode Gaand her i Landet spiller en langt ringere Rolle end andre Steder. I Belgien, hvor den catholske Clerus i de sidste Aar har sammentjocht mindre Eiendomme i et overmaade stort Antal, har der viist sig Fare ved en ubegrændset Sammenlægningsfrihed. Den ærede Rigsdagsmand sagde, at Faren først fremkom, naar Udskyningen var overdreven; jeg troer, at det vil falde haardt at bevise, at Udskyningen i Belgien har været overdreven. Der er vel Egne, hvor den er dreven langt videre, end vi kende den hertilands; men disse Egne ere ogsaa ganske anderledes befolkede end hertilands, og hvis den ærede Rigsdagsmand vil sige, at man maa begrænse Udskyningensfriheden, saa seer jeg ikke Andet, end at han, for at sikkre sig imod, at man ikke skal komme til at begrænse Sammenlægningsfriheden, maa lægge et Vaand paa den naturlige Tilfagen af Menneskeslægten, som finder Sted. Det bedste Beviis paa, at Udskyningensfriheden er nødvendig her i Landet, vil den ærede Taler faae ved at see det Bind af det statistiske Tabelværk, som indeholder Resultaterne af den sidste Folketælling, hvoraf han vil see, hvorledes den agerdyrkende Be-